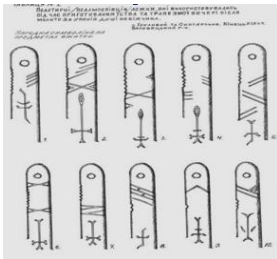


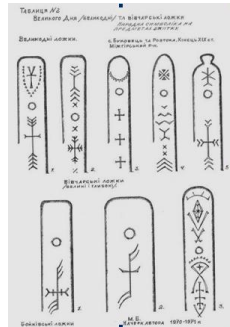


Полонинські ложки (мал. до табл. 3)

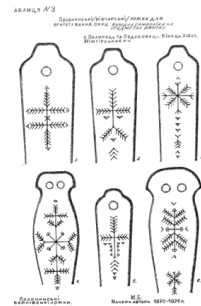
Таблиця 1



Таблиця 2



Таблиця 3



Автор малюнків Михайло Белень

Михайло Белень
(Ужгород, Україна)

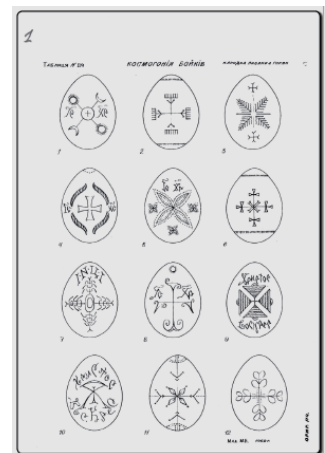
ВІД ДРОГОБИЧА ДО УЖКА І ТУРКИ: СИМВОЛІЗМ БОЙКІВСЬКОЇ ПИСАНКИ

Закарпатська обл.: територія Міжгірського, Воловецького, частина Свалявського, Іршавського та Великоберезнянського районів

Звісно, що в Бога випадкових зустрічей не буває... І не випадково на все, що робилося, творилося і нині спокусливо перевтілюється в цьому технократичному, суєтному й грішному світі, є своя міра і своя доля!

Архаїчність (від печерних і наскельних малюнків), патріархальність чи, як сьогодні модно казати, “екзотичність” духовних світів етносів із різних континентів, так і світу духу горян-бойків у витворах народно-вжиткових мистецтв дедалі глибше й ширше нуртує і болить (така споконвічна діалектика, еволюція людської природи) про те, наскільки ми, нащадки, зуміли або зможемо зберегти ці скарбниці, іноді не до кінця розуміючи цю сокровенну велич духовності древнього слов’янського етносу в Карпатах.

Очевидність, безповоротність всепоглинаючих втрат карбів людності через сивину віків і дещо поверхневе усвідомлення себе нинішнього осмислення (маю на увазі докази всьому світові про існування Мізинської культури – 20 000 р. до н.е.; Кам’яної Могили – 16-18 тис. років до н.е.; Трипільської культури – 12 000 р. до н.е.; Куштанської культури – 665 тис років до н.е.; кістяка первісної людини (селище



Королево, Закарпаття) – 800 000 р. до н.е., що ми є найдавніші слов'янські, українські етноси на Землі), страждаємо (в розумінні недооцінки) через певну власну байдужість чи навіть черствість. Зрештою, природа зі своїми вічними законами гармонії з Небом нас не вчила такими бути. Такими можемо бути або статися ми ж самі...

Проводити аналізи нашої пракультури (географія археології, геологія і антропологія, еволюційність етногенези) через усвідомлення себе, тобто Божого проникнення (інакше не буде руху вперед) «Я» – Бог, людство, «Ми» – себто Всесвіт, Вічна Гармонія, відтак тут, на Землі, потрібно нам навчитися по-християнськи чисто і просто не лукавити і не лицемірити собі й Богу. Не ми, смертні, прописали (постулатність) Вічності Істини – Небо всім без винятку дає можливість у душах народжувати нові й нові думки (втіленнями в образотворчості) про Нескінченну Премудрість і вічне Земне розуміння – Буття і Небуття.

Я не омовився і, даруйте, вчергове хочу продовжити розмову, як відбилися в моїй душі прохання, – наставництва дорогого моєму серцю мистця Федора Манайла. Це він, шанований і строгий, і тільки він зумів пробудити предківській ген (відгомін карбів у старожитностях), який дає порозумітися тому нащадку, що зріс у середовищі суворої правічності краси природи Карпат. Це не ейфорія і не ностальгія, а свята правда земного життя, віра етносу в надприродні сили. А звідси і всі витоки образного творення. Проста горянка з дзвінким голосом і статурою “амазонки”, не знаючи відпочинку, впродовж століть пахла димом прокурених хатинок, чоловіки, безстрашні й затяті, пахли бринзою і полонинськими вітрами.

Про що мріяв і як жив горянський люд, ми можемо тільки здогадуватись, на крупицях чудом уцілілих речей, символах, знаках у орнаментиці гіпотезувати. А гіпотези потрібно доводити. Однак не настільки через етнос, легенди, казки і таке інше, як речовими доказами. Час нинішньої цивілізації відбувається надто швидкоплинно. Здається, ми нічого не встигаємо зробити глибоко продуманого. Наука майже зверхньо і суцільно здавлює правдивість цноти людської натури. Ми на кожному кроці життєдіяльності боремось із “епідеміями” поверхового ставлення до першовитоків генетичного кодмистецтв із глибин тисячоліть. Нам сьогодні поетапно, планомірно нав'язуються інші релігії, і зараз, мабуть, як ніколи потрібно зберегти наш праслов'янський український генезис образотворення. Спричинюється ризик так званого потепління свободи творчості, у “вакханаліях” тотального втручання (привнесення і привласнення) попкультур як “чужорідного тіла” в родовід нашого генезису. Говорити про це вже запізно – треба діяти для самозбереження...

Думаю, кожен повинен знати, що таке ментальна структурність, сутнісні основи, певний універсум абсолюту національного (без якихось прототипів), духовний фактор присутності (метафоричність – М.Б.). Архетипне відображення, яке є в образотворчості Ф. Манайла, запалило мене назавжди до цієї проблеми. І на будь-яку тему, житейську чи мистецьку, Федір Федорович говорив: «Синку, роки ріхло (швидко) минулися, вбись нігда (ніколи) не обдурював своє прарідне і ближнє... Якщо взявся за якусь роботу, таланну (серйозну), а вадь (або) тему філософську – фактично доведи її до шорового і квалітного (належного, якісного) кінця. Завжди думай про те, кому того (це) буде потрібне, що робиш?»

Знай, «мудрують» у всьому лише тоги (ті), хто не знає свою минувшину і рідний нарід. Старі майстрове, що будували деревляні церкви, казали: «Пустий (бездарний) майстер завсе був «дорогий» (просив велику оплату), а богобойний робив ліпше (краще) і майже задарь (за їжу). Християнська мораль не згубила ні одного художника, а лиш додавала віру і силу. Життя від Бога є файное. Паскудним його роблять нечестивці і злодії».

Сьогодні гріх не пригадати мої чудові та зворушливі у клопотах юнацькі роки, що минули в художньому училищі. Не віриться, невже це колись було у моєму житті. Ніколи б не подумав, що колись (у майбутньому) з начерків і малюнків (1967-1969 рр.),

в які вкладав чимало зусиль, молодечої енергії, таким чином, зберіг віковічну неповторність народної мудрості.

Із кожних літніх канікул привозив численні малюнки і звітував перед майстром. Федір Федорович розглядав мої твори, підкручуючи вуса з цигаркою в роті, то посміхався, то був надто серйозний. Але я помічав і відчував, що майстер був задоволений побаченим. А далі... по-батьківськи запитував мене і тут-таки сам відповідав: «Слухай, неборе, но, а хто сесе (це) все буде приводити у порядок, систематизувати?». – продовжував, коли разом із Г. Якутовичем переконували С. Параджанова, як потрібно якнайкраще показати наш етнографізм у фільмі «Тіні забутих предків» – прислухалися уважно всі до мене. – Ти молодий, багато чого не розумієш, але життя попереду Серцевину бойків тобі краще знати, а не мені – роби все розумно! Оце все, що тут є, об'єднай і класифікуй. Рукодільництво (вишивки, ткацтво), вівчарське начиння: дійниці, бербениці, гелетки, пучі і всяке причандалля. Желізнярство (ковальські речі), дерев'яний посуд із орнаментами – символами систематизуй й покажеш мені окремо. Бачиш, скільки я майже за рік запроєктував різних колиб, а оригінального бойківського посуду тут немає. Чітко збери вишиту одягу, хлопську (чоловічу) і челядинську (жіночу), музичні інструменти та газдівські знаряддя».

«Ти це мусиш зробити, сам вбись порозумів, ко (хто) ти є і серед якого багатого горянського челядництва (людей) виріс. Се буде твій путь (дорога) істини в таку мудрість ги кой (як) вони.

Художество у всі часи любило і буде сповідувати Божу схожість чоловіколюбія (дар), людей терпеливих, роботящих і наохтема (назавжди) душевномудрих личностей (осіб). Бабрання (халтурність) нігда (ніколи) і нікому не буде потрібна, і упаси тя (тебе) Боже даколи у таке упасти. Зганьбиш себе і свій лютезний край».

Я слухав, радів, безмежно був піднесений і заворожений. Мені хотілося (подумки) цілодобово малювати, щоб завалити майстра своїми малюнками, але розумів, що все це ой як далеко до справжнього...

«Сесе всьо (це все), що зараз мені показав, не смій щось видумувати або шпекулувати (спекулювати), це має невдовзі давати користь і наснагу іншим. Орнаментака простого люду бойків, якусь так прицизно (прискіпливо і точно) замалював, є овирізнена (особлива) і несхожа й близько на орнаментовані різьблення у низовинних і гуцульських – в таких і подібних речах. Я колись у 30-ті роки намалював Рекітську унікальну дерев'яну церкву (показав мені невеликого розміру живописну роботу, і все детально розповів про неї) увидівим (побачив), што (що) лише у бойків-верховинців вирізали на деревляниці (дерев'яний посуд) якусь архаїчну, язичеську, малозрозумілу хрестоподібну, схожу на символіку балканських народів орнаментаку.

Видиш, се говорить про вто (про те), што народолобці (таланти з народу), слов'янський етнос з прадавен на Бойківщині століттями жив богобойно, тяжко і скупко, але щиро і благожелательно (співчутливо). Їхня орнаментака (сьогодні я це тлумачу космогонією) завжди була притаїнна, магічеська, архаїчно-язичеське тому і малозрозуміла».

Добре, що так склалося, всі збереглися малюнки, і я постараюся по-науковому це систематизувати. По суті справи, я і мій брат Василь – журналіст, заступник редактора Міжгірської райгазети – порушуємо ці питання через директорів шкіл, голів сільських рад, аби зібрати крупиці старожитностей, які час від часу нам приносять.

Там, де Ф. Манайло вбачав і відчував (у моїх рисунках, які я чесно і добросовісно збирав й замальовував побачене), що десь орнаменти з вишивок (на його думку) кимось бездумно переносилися на писанку чи дерев'яний виріб – відкладав у інший мій альбом і говорив: «Це неправда, се (це) чиясь перелицьована видумка – бойки – горяни так не думали... і не могли так думати...»

Просив, переконував: «Ти не тільки малюй схожо, як і всі ті, що у цьому мало

розуміються, а думай, аналізуй. Чому так, а не інакше, і тільки думками зможеш осягнути віковичну минувшину твоїх предків. Завжди образно (образотворчо) переноси себе ніби у ті далекі часи. Вдумуйся й зрозумієш: скільки у цих лініях вміщено горя, бід, всякого лиха і страху; молитв Небу, боротьби з нечистими (злими) силами. Придивляйся уважно, як просто відображував горянин і зображував свою дійсність, як гармонійно (у нашому розумінні) вкомпоновувалися у єдиний знак чи символ їхні складові: з грабельцят, кружечків, вилоподібних хрестів й хрестиків (пізніше релігійних, а не старообрядних), крапочок, трикутничків, листочків, деревцят, і майже чи не у кожному символі пращур зображував (доповнював образ знаків) китицями хвої і папоротнику».

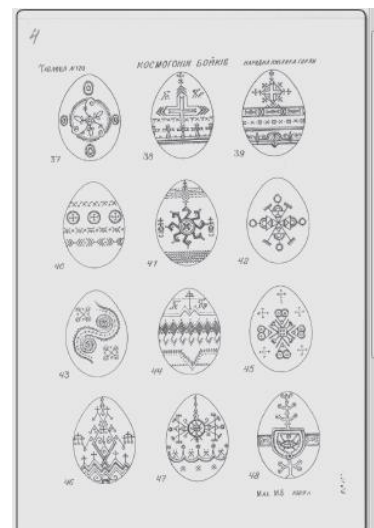
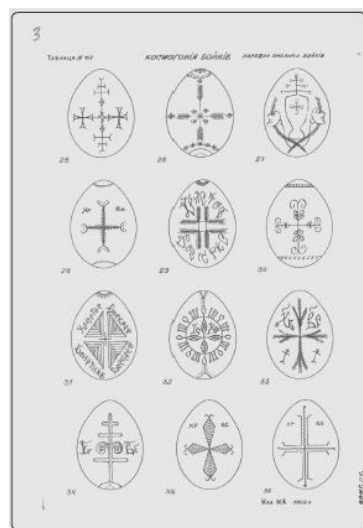
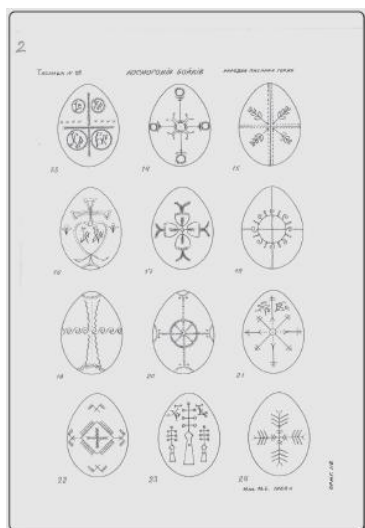
«Просто так нічого не буває, на все є свої причини, а наслідки через тисячі років вже (думаю) бачиш й сам. Людство ніколи не буде знати: хто ж придумав колесо, лук, стрілу чи колону? Але знаємо, що це придумано людиною. Так само і в цих знаках. Ти маєш, мусиш, іншого шляху не маєш не тільки про це знати, але й гордитися тим, що горяни-бойки настільки були злиті духовно і тілесно з лісистими горами й полонинами воєдино, що хочеш цього або ні – відчуваєш істинну прародність і непроминальність предковичності ества людини».

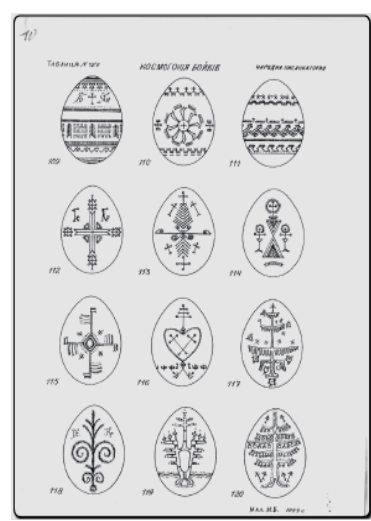
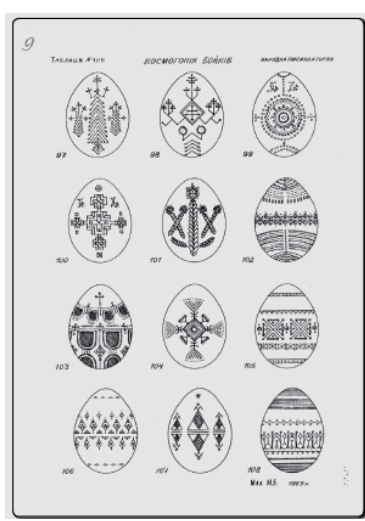
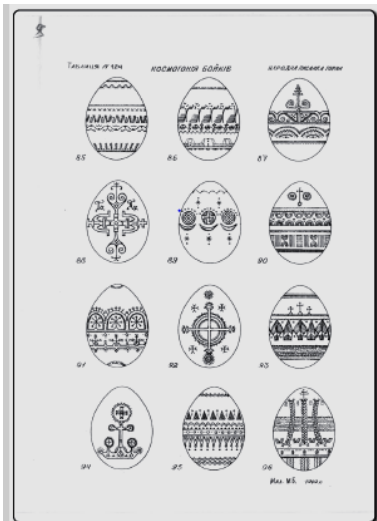
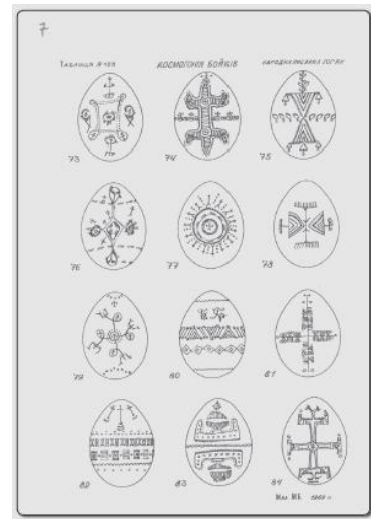
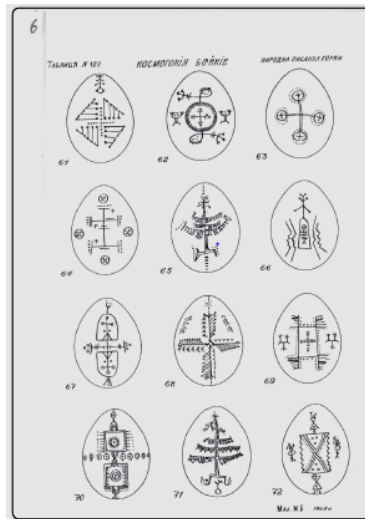
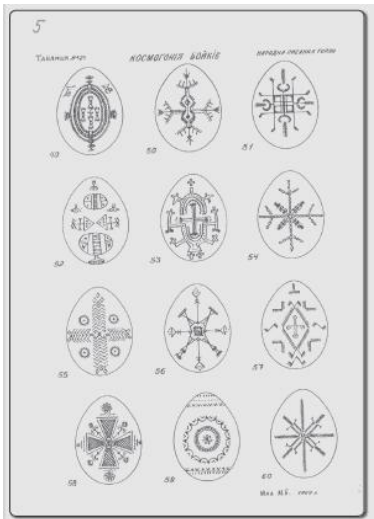
**Бойківська писанка
(тлумачення символів)**

1. У ніч Воскресіння.	61. Хай біда нас обмине.
2. На добру косовицю.	62. Хай горе нас обмине.
3. На добру папоротину.	63. Спомин за пращурами.
4. Припічки до пасочки.	64. За тих, кого прокляли.
5. Святковий Великий День.	65. За газдівську хащу (ліси).
6. Хрестики під пасочку.	66. Тим, що на тому Світі.
7. Радість до Спасителя.	67. Пам'ять про прадіда.
8. Радість Воскресіння.	68. Бережи, Боже, все суще.
9. Хрест-оберіг чабанів.	69. Пам'ять про всіх прародичів.
10. Вічність Спасителя.	70. Нажите газдівство.
11. Свято Воскресіння наближається.	71. Вічнозелена хаща (ліси).
12. Хрестик Весни.	72. Душам нечестивців.
13. Смертю смерть поправ...	73. Суєтні душі.
14. Вічне Життя.	74. Боже, віджени нечисту силу.
15. Земля прокинулась...	75. Зорана ріллиця.
16. Серце безмежної Любові.	76. Від пятики і бійки.
17. Хрестик усього молодого.	77. Світлий сон Богобойника.
18. Воскресіння сталося Вічністю.	78. На газдівство.
19. Земля, Вода, Небо...	79. Боже, віджени смерть від хати.
20. Премудрість Неба.	80. Радість бідняка.
21. Пам'ять про мертвих.	81. Тим, кого давно нема.
22. Боже, хорони обійстя.	82. Молодим вдовицям.
23. Святочні хрестики.	83. Нашому млинареві.
24. Радість йде по Землі.	84. Нашому церковникові.
25. Хрестики покоління.	85. Добрим сусідам.
26. Чиста душа до Неба.	86. Кумові й кумі.
27. Чаша Божого Милосердя.	87. Дякові.
28. Страсна П'ятниця.	88. Проти недоброти.
29. Ранок Воскресіння.	89. Світла пам'ять.
30. Хрестик Спокою.	90. Пам'яті священника.
31. Хрестик боротьби.	91. Пам'яті дяка.
32. Земля і Небо радіють.	92. Шасливий світ.
33. На отчому порозі.	93. Вода, Земля, Небо.

34. Пам'ять рабам Божим.
35. Примирення душі.
36. Сторони Премудрості.
37. Світ прокинувся.
38. Велике свято.
39. Молитва за всіх живущих.
40. Світлий Великий День.
41. Молитва за тих, що відійшли.
42. Дай, Боже, доброго Літа.
43. Все живе у Землі прокидається.
44. Великий День (Великдень).
45. Хрестики священикові.
46. Дитяча радість свята.
47. Урожайна Осінь.
48. На святковий одяг.
49. Наш Спаситель.
50. Тим, що загинули від блискавки.
51. Маленькі ялиці.
52. Писанка прабабці.
53. Живущій тварі (худобі).
54. Боже насіннячко.
55. Кучерява папоротина.
56. Бережи нас, Боже, від громовиці.
57. Благодать газдівства.
58. Діточкам, що відійшли на Небо.
59. Діточкам живущим.
60. Дівоча радість.

94. На щастя дітей.
95. Дзвонареві.
96. Дай нам, Боже, Хліба й Води.
97. Радість на Землі.
98. Спів у церкві.
99. Радість Воскресіння.
100. Нашим майстрам.
101. Боже Літо.
102. Щасливо прожити рік (священикові).
103. За нашу Церкву.
104. Боже провидіння.
105. Нашому дякові.
106. Нашим діточкам.
107. Щаслива Зірка.
108. За спокій серця.
109. За спокій у душах.
110. Дай, Боже, доброї Осені.
111. Нашим майстрам.
112. Храм у душі.
113. Полюби ближнього.
114. На щасливе життя.
115. Боже, бережи колиби і кошари.
116. Молоденьким серцям.
117. Боже, бережи прахашу (праліси).
118. За молоденький ліс.
119. Боже, хай довго горять свічки.
120. Бог любить тебе і твій сад у душі.





Автор малюнків Михайло Белень

Лія Безсонова
(Одеса, Україна)

МОВА ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СИМВОЛІКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЗНАКОВІЙ ГРАФІЦІ

Стаття розкриває специфіку залучення етнокультурної символіки до практики проектування знаків і логотипів в українському графічному дизайні нової доби. Простежений шлях трансформації давніх знакових елементів і перетворення їх на орнаментальні мотиви, які живлять образотворчу мову знакової графіки. Розглянуті найбільш показові приклади етнокультурних маніфестацій у сучасних вітчизняних знаках і логотипах, наданий аналіз їхніх відмітних зображувальних характеристик.

Ключові слова: етнокультурний, знак, знакова графіка, логотип, орнаментика, символіка, український.

The article exposes the specificity of implication of ethno-cultural symbols into practical signs and logotypes projecting in modern Ukrainian graphic design. There has been observed the way of transformation of ancient emblematic elements and their